

De sismes i erupcions: apunts de geologia cultural

Publicat per [Interacció](#) [1] el 15/10/2021 - 10:00

L'actualitat diligent ens procura a diari notícies d'impacte. És probable que en el tercer trimestre de 2021, l'erupció del Cumbre Vieja se n'emporti la palma. Si durant el confinament assistíem bocabadats a l'espectacle de la natura recuperant el seu espai ([dofins al port](#) [2], [cabres](#) [3] i [porcs senglars](#) [4] per places i carrers...), ara, sense sortir del nostre astorament, ens meravellem i horroritzem al mateix temps veient com una petita illa es converteix en la imatge de l'infern. Des del març del 2020, vivim en un equilibri precari [surfejant l'embat continu d'onades](#) [5]. Qui ens havia de dir que ara serien de lava. I així, la virologia ha deixat pas a la vulcanologia. El volcà canari, abans d'expulsar amb fúria tones de magma, havia avisat que tenia ganes de protagonisme amb una cadena de moviments sísmics. De la mateixa manera, la cultura fa temps que anuncia, amb sacsejades menys perceptibles però no menys significatives, que també vol erupcionar. Entre els mesos de juliol i setembre, Interacció, com els equips de recerca a La Palma, ha recollit mostres diverses de l'activitat geològica cultural: dades sobre l'estat de la cultura, museus, música, polítiques culturals.

El que ens diuen els sismogrames

Jules Verne va iniciar el seu [viatge al centre de la Terra](#) [6] al cràter del Snæfellsjökull. Com que de moment aquesta aventura tan sols és ciència ficció, per saber què passa al subsol ens hem de fiar d'aparells com el sismògraf. Els sismogrames de la cultura ens mostren que, en el segon trimestre, la [població ocupada](#) [7] en el sector va augmentar un 10,5% interanual; en comparació amb el primer, la disminució era del 0,2%. En xifres absolutes: un total de 115.000 homes i 70.600 dones. Les dades ens recorden que s'acumulen els deures en matèria de gènere. També ho indica un [informe de la Unió Europea](#) [8]. Les especificitats del sector dificulten l'accés de les dones als recursos necessaris. A més, qui ocupen els llocs de responsabilitat són els homes i així es perpetuen tan la bretxa salarial com les situacions d'assetjament.

La jornada [FEM!](#) [9] va reunir al CCCB creadores feministes contemporànies per reivindicar el paper de la dona en la cultura i l'art | Miquel Taverna

D'altra banda, si fem zoom en sectors específics observarem les conseqüències dels terratrèmols de la pandèmia. Per exemple, [la música](#) [10]: la facturació ha caigut un 70%; els concerts, un 59%; i els espectadors, un 91%. Un altre exemple, [els museus](#) [11]: les restriccions han marcat un abans i un després en l'assistència de públic, encara que la xifra de persones que afirmen visitar un museu regularment (22,4%) és pràcticament la mateixa a la d'abans de la pandèmia (22,5%).

Malgrat que progressivament recuperem la vella normalitat, les xifres pre-pandèmia encara són llunyanes. Les cendres del volcà ennegreixen el paisatge. Ara bé, la recuperació del sector es podria accelerar amb decisions polítiques encertades. Però no és el cas. [Un informe del CoNCA](#) [12] conclou que l'administració ha suspès en la gestió de la cultura en pandèmia. Alguns dels errors que s'han comès: improvisació en la presa de decisions, descoordinació entre institucions, poc o escàs suport de l'àmbit local, manca d'acció legislativa sobre temes culturals des del 2018 (ni la música ni les arts escèniques compten amb una regulació pròpia). La reclamació de l'estatut de l'artista i del 2% cultural és la cançó de l'enfadós.

El terreny volcànic, un sòl fèrtil

Les roques foses que emergeixen dels volcans arrassen el que troben al seu pas, però amb el temps, el malpaís pot ser un sòl molt fèrtil. Certament, la cultura pot jugar un paper clau en la recuperació i en la transició cap a models econòmics més sostenibles. A casa nostra, el [Grup de Treball Catalunya 2022](#) [13] considera que la cultura ha de ser un dels eixos per a [la reactivació del país a curt termini](#) [14]. Posar el focus en l'accés universal a la cultura, la participació, la coordinació d'infraestructures i espais culturals, la millora en el finançament o la regulació, són algunes de les accions que es reclamen. Paral·lelament, la UNESCO i el Banc Mundial insisteixen, de nou, en [el potencial de les indústries culturals i creatives](#) [15] per a transformar les economies urbanes i en els

beneficis socials i econòmics que comporten. Des d'Europa [s'incentiven laboratoris creatius](#) [16] per dissenyar i provar solucions digitals innovadores amb impacte potencial positiu a llarg termini en temes socials com la desinformació, les notícies falses o el canvi climàtic. A la vegada, la cultura ha de ser una de les [puntes de llançament en la recuperació turística](#) [17] per assegurar l'accessibilitat, la sostenibilitat i la competitivitat, de manera que es garanteixin la preservació i la dinamització del patrimoni i s'estableixin vincles amb el món local. Però de bones intencions l'infern n'és ple: tot i les declaracions institucionals que advoquen pels objectius de l'Agenda 2030, les pressions i les necessitats del lobby turístic forcen la presa de [decisions que van en direcció contrària](#) [18], tal com adverteix la revista [Kult-ur](#) [19].

Epicentres, hipocentres i experts en vulcanologia

Un dels epicentres de la geologia cultural són els museus. Un trimestre més, han tingut un protagonisme especial a Interacció. Recordem que en època de restriccions han estat una alternativa a l'activitat turística. Així, els espais museístics del territori s'han vist afavorits pel turisme de proximitat. A més, el fet de tenir restringides la mobilitat i la vida social ha propiciat que es tripliquessin les visites en solitari als museus. És probable que les [afectacions de la pandèmia en la salut mental](#) [20] de la població hi tinguin a veure. En aquest sentit, els museus, però també la cultura en general, poden ser una vàlvula de descompressió emocional. S'ha comprovat que l'estat anímic condiciona la decisió de visitar, o no, un museu durant la pandèmia. Segons [un estudi del Ministeri de Cultura i Esport](#) [21], la gent que visita museus afirma estar més animada. Causa o conseqüència? Si més no, queda clar que vida emocional i vida cultural són indissociables. I per aquest motiu cal que els museus creïn nous relats que afavoreixin la reflexió sobre els escenaris de l'era postpandèmica.

Visitants d'un museu d'art | Albert Salamé, [El Punt Avui](#) [22]

De la mateixa manera que per entendre i preveure els comportaments dels volcans calen persones expertes en vulcanologia, per fer front als reptes actuals, els museus requereixen bons equips de treball. Interacció ha portat a col·lació el debat sobre com s'han d'estructurar i qui n'ha de formar part. Els nous significats i les noves atribucions de les institucions museístiques obliguen a replantejar-ne els perfils professionals. De fet, definir exactament en què consisteix la feina de qui treballa en museologia és encara una tasca pendent. [Què s'hi fa, realment, en un museu?](#) [23] I és que el museu és un espai híbrid en què conflueixen professions de caràcter museològic amb d'altres que no ho són.

És en aquest context que el Departament de Cultura, en el marc estratègic del [Pla de Museus](#) [24] ha publicat un informe per identificar criteris i elaborar paràmetres per configurar [els equips dels museus](#) [25]. És evident que no hi ha dos museus iguals, com no hi ha dos volcans iguals. Per això, el document estableix cinc nivells de complexitat funcional: diferència la tasca de direcció de les de gestió dels actius patrimonials (concepte que substitueix el clàssic "gestió de col·leccions"), gestió de la proposta de valor o l'organització dels serveis generals de suport. A partir de la taxonomització de les funcions emergeix el debat de l'externalització de serveis. Sovint, la contractació de serveis externs és sinònim de precarietat. El document apunta quines són les funcions d'un museu que es poden adjudicar a una empresa, a la vegada que insisteix en la necessitat de complir amb els plecs de condicions i garantir llocs de treball dignes. Els programes educatius, com a part de la proposta de valor dels centres museístics, no es poden externalitzar. Si el museu és un epicentre, les col·leccions i el relat que generen són el seu hipocentre.

Les activitats museístiques han d'evitar deixar de banda grups socials que sovint estan al marge del focus, com ara les persones amb discapacitat intel·lectual, els migrants nouvinguts, la gent gran, la població gitana i altres col·lectius en risc d'exclusió. El [Journal of Community Archaeology & Heritage](#) [26] ha presentat diverses iniciatives en què [l'arqueologia i la prehistòria serveixen de pretext](#) [27] per treballar temes com la migració, el racisme, les relacions de gènere o l'alimentació, amb els grups que tenen un accés limitat als programes de divulgació. Un exemple: [la participació de persones amb síndrome de Down](#) [28] a les excavacions del jaciment Les Guixeres de Vilobí. En una línia semblant, [els festivals de música també treballen per adaptar-se](#) [29] a les persones amb discapacitats visuals i auditives, com el [Cooltural Fest](#) [30] d'Almeria. Per fer-ho extensiu, la [Fundación Music For All](#) [31] ha elaborat una guia d'accessibilitat i inclusió.

L'accessibilitat és una de les prioritats del Cooltural Fest | [ONCE](#) [32]

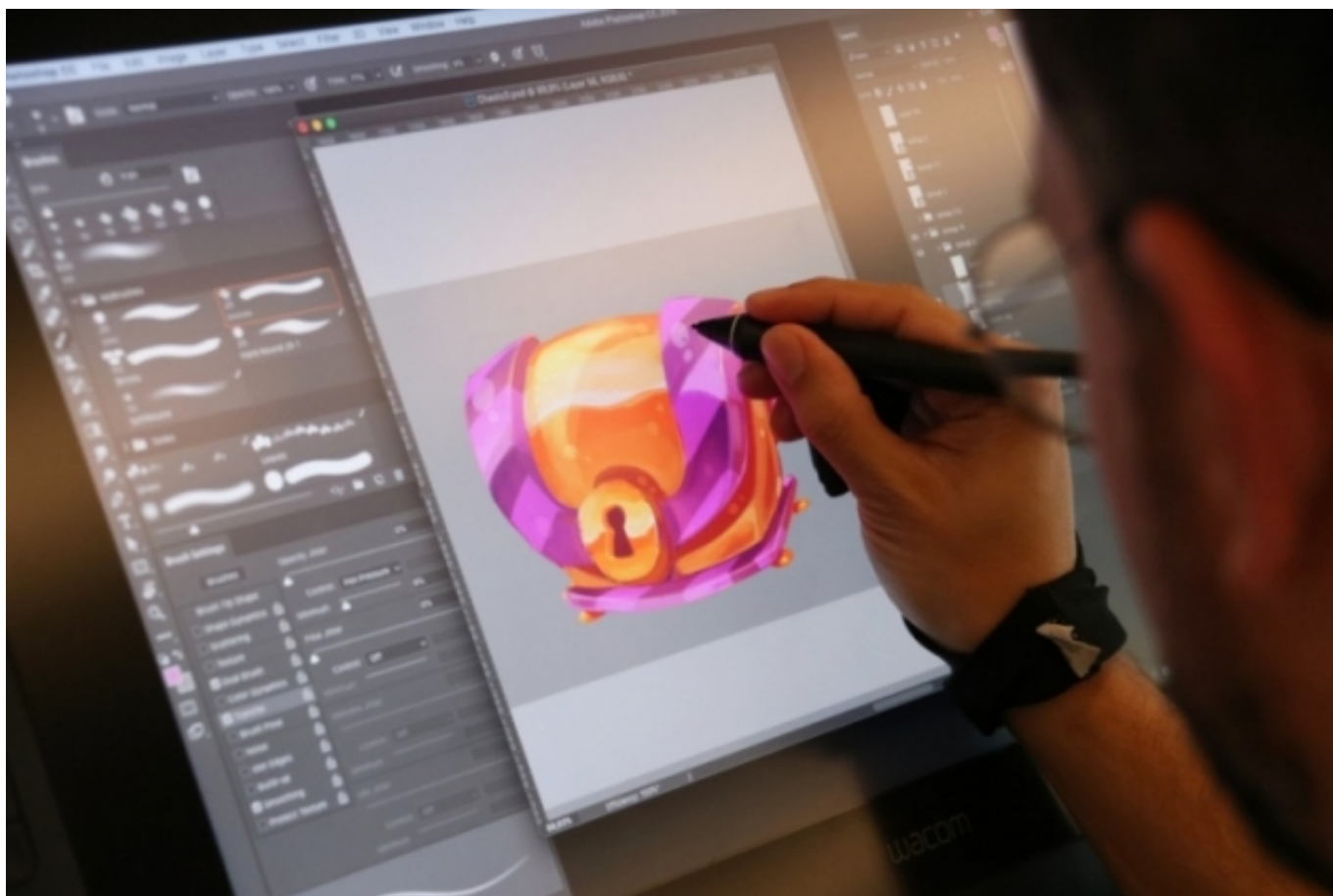
És clar, garantir que un museu compti amb els recursos humans necessaris i programes educatius inclusius requereix un finançament adequat. Que [el 94% dels fons estatals per museus](#) [33] els capti Madrid no és, per descomptat, una bona notícia. De fet, des de 2008, les inversions en cultura s'han recentralitzat i s'han prioritzat aquells equipaments en què el Ministeri de Cultura i Esport participa en forma de patronat. A Barcelona, l'exemple més evident és el Liceu, que es queda la major part dels milions que l'Estat dedica a cultura a Catalunya. La cultura ha de tenir més d'un epicentre per sacsejar per igual tot el territori. Precisament, la trobada "[Museo prosaico: Norma, praxis, precariedad](#) [34]" ha reflexionat sobre el biaix ideològic dels processos i consensos institucionals que impedeix l'harmonització d'interessos entre institució i comunitats. Un exemple: les traves contractuals, fruit de la tendència reburocratitzadora de l'administració, dificulten el dia a dia dels equips dels museus.

Volcans bolcats a la xarxa

Sense els recursos digitals no podríem ni seguir ni entendre què està passant a La Palma. Doncs bé, un trimestre més, la digitalització ha estat protagonista a Interacció. [L'Anuari AC/E de cultura digital](#) [35] ha repassat les iniciatives de diversos sectors per pal·liar els efectes de la pandèmia. Les arts escèniques han apostat per adaptar-se als entorns digitals de manera que, a partir d'ara, els escenaris no poden perdre de vista les pantalles i el núvol. El Teatre Lliure és un exemple de [bona praxis pel que fa a la digitalització del teatre](#) [36], amb la reconversió dels ajuts a la creació Carlota Soldevila o les iniciatives #LliureAISofà i #TeatreAIFil. Amb relació als llibres, l'Anuari repassa l'impacte de la digitalització en el sector i proposa un gir verd amb l'aposta per l'ecoedició i la sostenibilitat. Per la seva banda, els museus han optat per estratègies com la interacció amb els públics a través de les xarxes socials i la digitalització de les col·leccions i el patrimoni a fi de mantenir l'activitat en època de confinament. Però atenció: la digitalització és una arma de doble tall, ja que la plena accessibilitat no està garantida a causa de la bretxa digital. Al mateix temps, moltes d'aquestes pràctiques no asseguren una remuneració ètica per a creadors i artistes.

Els municipis també han de posar fil a l'agulla per la digitalització. Un dels aspectes primordials és la comunicació cultural a través de les xarxes. Sovint, equipaments i ajuntaments fan una gran tasca de programació que sembla no arribar a la ciutadania. Per això cal que els consistoris elaborin una [estratègia global de comunicació](#) [37] i que l'àmbit de la cultura tingui un perfil propi. És per això que des del CERC, que vetlla per l'assessorament dels municipis i la formació de les persones responsables de les polítiques culturals, hem organitzat un curs per garantir que totes les programacions siguin de qualitat i, sobretot, es comuniquin bé.

D'altra banda, la digitalització també inclou la intel·ligència artificial, que es vol aplicar a les gestions de la ciutadania amb l'administració. L'Escola d'Administració Pública de Catalunya ha presentat una [guia per personalitzar els serveis a través de les dades massives](#) [38] i d'aquesta manera anticipar-se i adaptar-se a les necessitats dels ciutadans. Ara bé, la relació diària amb aplicacions de missatgeria i xarxes socials ens està fent conscients de la importància de gestionar la nostra intimitat a Internet. És una bona notícia que l'administració vulgui agilitzar els tràmits, ja que sovint la paraula 'burocràcia' s'ha d'escriure amb doble erra entre la u i la o. Però, quin preu haurem de pagar? Què se'n farà de les nostres dades? En contextos com aquest, és difícil no preguntar-se què diria [George Orwell](#) [39] si aixequés el cap.

Un treballador de l'empresa de videojocs King | [ACN](#) [40]

I per tancar l'apartat de la digitalització cal fer un cop d'ull a la [indústria del videojoc](#) [41]. Malgrat que el sector encara està estigmatitzat i no tothom accepta que se li atorgui l'etiqueta 'cultura' (potser tan sols és entreteniment?), és avui el guèiser de creativitat més actiu i rendible. I Catalunya, en el conjunt de l'estat, n'és el principal motor gràcies a un teixit de microempreses que tenen una plantilla força jove (la majoria de treballadors no arriba als 45 anys) i en què la presència de dones és cada vegada major, tot i ser tradicionalment un sector masculí. Així ho recull una nova edició del [Llibre Blanc de la Indústria Catalana](#) [42]. A tall d'exemple: l'obertura a Centre d'Estudis i Recursos Culturals (CERC). Diputació de Barcelona. Montalegre, 7. Pati Manning. 08001 Barcelona. Tel. 934 022 565

Sitges d'un [estudi de videojocs de l'empresa sueca Paradox Interactive](#) [43], que valora l'ecosistema de creativitat i cultura del municipi garrafenc.

La planificació de l'erupció

Xocs, fregaments, separacions, punts calents. L'activitat sísmica s'origina en la confluència de plaques tectòniques. De la mateixa manera, l'activitat cultural es genera quan entren en contacte agents i actors diversos. El que passa sota els nostres peus no ho podem ordenar, però el que passa en equipaments, escenaris i carrers, sí. Per això és imprescindible la programació cultural. A fi de facilitar el procés, la [Cultural Development Network \(CDN\)](#) [44] australiana ha dissenyat una [plataforma anomenada Whitebox](#) [45], que permet planificar, seguir l'execució i avaluar activitats i programes culturals de qualsevol mida (de petites reunions a grans festivals). A la vegada, simplifica l'obtenció d'informació per a l'elaboració d'informes i mesura el grau d'implicació en la participació cultural. L'eina que ofereix la CDN pot donar ales al treball per projectes. Segons David Roselló, director de [Nexe cultural SL](#) [46] i formador del curs del CERC "[El treball per projectes: una nova manera d'incidir en el teixit cultural](#)" [47], el projecte és l'aplicació de la política cultural de l'ajuntament: sense política cultural no es poden aplicar projectes; sense projecte, la política ho atura tot. En el mateix curs, Mireia Calafell, de [La Sullivan](#) [48], afirmava que la cultura és una tríada entre cultura, pensament i creativitat i que cal sortir dels entorns culturals per acostar-se a altres realitats.

Sigui com sigui, avui en dia el concepte 'programació' ha d'anar lligat a 'participació'. I un dels públics als quals costa arribar és el jove, que sovint no se sent interpel·lat per la cultura que es fa des de dalt. El [projecte Europeu Engage](#) [49], liderat pel [PEN Català](#) [50] cerca promoure la participació del jovent en la vida cultural de les ciutats, fent especial èmfasi en aquells grups infrarepresentats per raons econòmiques, socials o territorials. Com? Donant-los espai per a la reflexió, fent servir eines digitals i cedint-los el poder de decisió. Encara que aquesta iniciativa se centra en l'àmbit literari, pot servir d'inspiració per altres programes. L'enfocament en la participació va en la línia d'un canvi de perspectiva que el sector fa temps que reclama: la [generació de polítiques culturals basades en drets](#) [51] per fer front als estralls del coronavirus, "el gran desigualador" ("the Great Unequalizer") segons l'estudi "[Inequalities through COVID-19. COVID-19 cultural participation monitor](#)" [52]. Els drets culturals són, de fet, fundadors dels drets humans i l'OMS ja ha advertit de la relació entre vida cultural, salut i benestar. Un exemple: [l'últim llibre de Patricia Caicedo](#) [53], que explora [la relació entre la música i la salut física i mental](#) [54] i enumera nombrosos beneficis: la música retarda el procés d'envelliment, incrementa la creativitat i produeix felicitat i sensació de tenir un propòsit vital. Tal com apunta la [European Network of Cultural Centres](#) [55], el treball en [xarxa a nivell local](#) [56], i la consolidació de les xarxes no formals en organitzacions formals, és una estratègia més de cara a enfortir els processos participatius.

L'erupció continua

Sismes i erupcions s'originen sota terra. El moviment imperceptible de les plaques genera alteracions a l'escorça. L'orografia, immòbil a ulls dels humans, es mou i es transforma al ritme del subsol. La geologia funciona de baix cap a dalt. De la mateixa manera, en una època de crisi i incertesa, la cultura ha de sacsejar la nostra realitat des de la base. Un trimestre més, Interacció ha aportat el seu granet de sorra. Les publicacions a la comunitat han tornat a fer una fotografia de l'estat de la cultura i n'han reivindicat el seu potencial transformador. Els reptes actuals dels museus, les estratègies del sector en la digitalització i les tendències actuals en polítiques culturals han estat els eixos principals del debat. Mentre s'escriuen aquestes línies, el volcà de La Palma no cessa. Creuem els dits i esperem que la propera erupció sigui cultural.

Categories: Article

Etiquetes: polítiques públiques

Etiquetes: COVID-19

Etiquetes: pandèmia

Etiquetes: Cultura

Etiquetes: postpandèmia

- [57]

URL d'origen: <https://interaccio.diba.cat/blogs/2021/10/sismes-t3>

Enllaços:

[1] <https://interaccio.diba.cat/members/interaccio>

[2] https://twitter.com/ibonpereztv/status/1240205409262211072?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1240205409262211072%7Ctwgr%5E%7Ctwcon%5Es1_c10&ref_url=https%3A%2F%2Ftext-lagalera.cat%2Fblog%2Fsaps28-animals%2F

[3] https://twitter.com/AndrewStuart/status/1244669017547255809?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1244669017547255809%7Ctwgr%5E%7Ctwcon%5Es1_c10&ref_url=https%3A%2F%2Ftext-lagalera.cat%2Fblog%2Fsaps28-animals%2F

[4] https://twitter.com/nofilecat/status/1240774422384041988?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1240774422384041988%7Ctwgr%5E%7Ctwcon%5Es1_c10&ref_url=https%3A%2F%2Ftext-lagalera.cat%2Fblog%2Fsaps28-animals%2F

[5] <https://interaccio.diba.cat/blogs/2021/07/surfejantonades-t2>

[6] https://en.wikipedia.org/wiki/Journey_to_the_Center_of_the_Earth

[7] <https://interaccio.diba.cat/news/2021/07/poblacio-cultural-epa-ii2021>

[8] <https://interaccio.diba.cat/news/2021/09/genderequality>

[9] <https://www.lasullivan.org/ca/fem-creadores-feministes-davui/>

[10] <https://interaccio.diba.cat/news/2021/07/anuari-musica>

[11] <https://interaccio.diba.cat/news/2021/07/informe-covid-lppm>

[12] <https://interaccio.diba.cat/news/2021/07/informe-anual-2020-conca>

[13] https://presidencia.gencat.cat/ca/ambits_d_actuacio/catalunya-2022/

[14] <https://interaccio.diba.cat/news/2021/09/reset2022>

[15] <https://interaccio.diba.cat/news/2021/09/ciutats-cultura-creativitat>

[16] <https://interaccio.diba.cat/news/2021/07/creative-europe-innovation-lab>

[17] <https://interaccio.diba.cat/news/2021/07/turisme-cultural>

[18] <https://interaccio.diba.cat/news/2021/09/kultur-turisme>

[19] <https://www.e-revistas.uji.es/index.php/kult-ur/index>

[20] <https://www.ccma.cat/324/la-pandemia-dispara-lansietat-i-la-depressio-greu-a-tot-el-mon-sobretot-en-dones-i-joves/noticia/3123109/>

[21] <https://interaccio.diba.cat/sites/interaccio.diba.cat/files/informe-covid-lppm.pdf>

[22] <http://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/1064714-museus-mes-reals.html>

[23] <https://interaccio.diba.cat/blogs/2021/09/museus-perfils-professionals>

[24] <https://interaccio.diba.cat/blogs/2017/09/29/museus-2030-pla-de-museus-de-catalunya>

[25] <https://interaccio.diba.cat/news/2021/09/gestiomuseus>

[26] <https://www.tandfonline.com/toc/ycah20/current>

[27] <https://interaccio.diba.cat/news/2021/09/arqueologia-inclusiva>

[28] <https://lacienciaalteumon.cat/somos-arqueologos-primer-video-de-la-serie-bcn6000anos/>

[29] <https://interaccio.diba.cat/news/2021/07/guia-accessibilitat-festivals%20>

[30] <https://coolturalfest.com/>

[31] <https://www.fundacionmusicforall.org/>

[32] <https://boletinnoticiasandalucia.once.es/tematica/cultura/la-once-se-asoma-al-escenario-del-cooltural-fest>

[33] <https://interaccio.diba.cat/news/2021/09/recentralitzacio>

[34] <https://interaccio.diba.cat/news/2021/09/museo-prosaico>

[35] <https://interaccio.diba.cat/news/2021/07/anuarioace%20>

[36] <https://www.nuvol.com/teatre-i-dansa/el-teatre-lliure-es-fa-digital-99108>

[37] <https://interaccio.diba.cat/blogs/2021/09/curs-xarxes-socials>

- [38] <https://interaccio.diba.cat/news/2021/09/guia-serveis-publics-intelligencia-artificial>
- [39] [https://ca.wikipedia.org/wiki/1984_\(novel%C2%B71a\)](https://ca.wikipedia.org/wiki/1984_(novel%C2%B71a))
- [40] <https://www.publico.es/public/catalunya-punta-llanca-industria-videojoc-l-estat.html>
- [41] <https://interaccio.diba.cat/news/2021/07/l·libre-blanc-videojocs>
- [42] https://interaccio.diba.cat/sites/interaccio.diba.cat/files/l·libre_blanc_videojocs_2020.pdf
- [43] <https://interaccio.diba.cat/news/2021/07/videojocs-paradox%20>
- [44] <https://culturaldevelopment.net.au/>
- [45] <https://interaccio.diba.cat/news/2021/09/whitebox>
- [46] <http://www.nexecultural.com/>
- [47] <https://interaccio.diba.cat/blogs/2021/07/curs-treball-per-projectes>
- [48] <https://www.lasullivan.org/ca/>
- [49] <https://interaccio.diba.cat/news/2021/07/engage>
- [50] <https://www.pencatala.cat/>
- [51] <https://interaccio.diba.cat/blogs/2021/07/politiques-culturals-drets>
- [52] <https://interaccio.diba.cat/sites/interaccio.diba.cat/files/inequality-through-covid-report.pdf>
- [53] <https://www.patriciaacicedo.com/cat/home-cat>
- [54] <https://interaccio.diba.cat/news/2021/09/30/somos-escuchamos>
- [55] <https://encc.eu/>
- [56] <https://interaccio.diba.cat/news/2021/09/xarxes-locales>
- [57] <https://interaccio.diba.cat/node/8757>